

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІНДУСТРІАЛЬНИХ
ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ

КЛОК ОЛЕКСІЙ ПЕТРОВИЧ

УДК 338.48: 339.972

ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Спеціальність 08.00.03 — економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків — 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Зима Олександр Григорович,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця МОН України,
професор кафедри туризму

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Бубенко Павло Трохимович,
Північно-Східний науковий центр НАН і МОН
України, директор,

доктор економічних наук, доцент
Черниш Ірина Володимирівна,
Полтавський національний технічний університет імені
Юрія Кондратюка МОН України,
завідувач кафедри туризму та адміністрування

Захист відбудеться «12» травня 2017 року о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.251.01 у Науково-дослідному центрі індустріальних проблем розвитку НАН України за адресою: 61001, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А, 5 поверх.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України за адресою: 61001, м. Харків, пров. Інженерний, 1-А.

Автореферат розісланий «12» квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.М. Красносова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Реалізація Україною євроінтеграційного вектору розвитку економіки висуває нові вимоги до пошуку альтернативних шляхів утримання обсягів валютної виручки за експортними операціями. Експортоорієнтованим видом економічної діяльності в Україні може і повинен стати туризм. У світовій практиці на туристичну галузь припадає 28,2 % загального обсягу експорту послуг. В Україні частка туристичних послуг значно менша і сягає лише 8,2 % загального обсягу експорту послуг.

Однією з перспективних експортних туристичних послуг вбачається освітній туризм. Його міжнародний вимір, обумовлює розгляд експортоутворюючого значення освітніх послуг. Провідним європейським країнам притаманна значна питома вага іноземців серед студентів, що здобувають освіту на комерційній основі. Зокрема, безумовним лідером серед європейських країн є Великобританія, де цей показник сягнув у 2015 році 21,5 %, дещо менше значення він має у Франції – 12,1 %, у Німеччині – 11,5 %. В Україні питома вага іноземців серед студентів складає лише 3,4%, що свідчить про низьке використання наявних резервів надання освітніх послуг для іноземців.

Роль вищої освіти, як фактора економічного розвитку, на сьогодні дедалі зростає. Освітні послуги привертають все більше уваги громадськості, все меншу роль відіграють географічно-просторові ознаки, освіта втрачає кордони. Відсоток громадян, що здобувають освіту за кордоном становить відповідно: у Великобританії – 2,2%, Франції – 3,4%, Німеччині – 5,3%, Україні – 2,8%.

Сучасний стан показників сфери вищої освіти та позиція України на глобальному ринку освітніх послуг спонукає до формування стратегії розвитку освітнього туризму, що відповідатиме викликам сьогодення.

Аналіз чинного нормативно-правового забезпечення, монографічних досліджень та інших праць з питань теорії та практики освітнього туризму несе у собі значне підґрунтя для розв'язання питань щодо формування стратегії розвитку освітнього туризму.

Суттєвий внесок у вирішення питань розвитку туризму в Україні зробили такі вчені, як С. Андрейчук, В. Гайрапетян, В. Кравець, С. Мельниченко, І. Сікорська, Л. Ткачук, Т. Оболенська, І. Пасінович, Т. Пасічник, Л. Петрова, О. Хомерікі, І. Черниш та інші.

Теоретичним підґрунтям, що ілюструє сутність і особливості освітнього туризму виступають вітчизняні та зарубіжні дослідження П. Бубенка, А. Лебедева, А. Ніколаєвої, М. Певзнера, Б. Річі.

Однак, у вітчизняній теорії та практиці досі не представлено обґрунтованої стратегії розвитку освітнього туризму, яка б відповідала реаліям сьогодення. Необхідність формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні та наукова значущість проблеми зумовили актуальність вибору теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до плану науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця і є частиною

комплексної теми «Формування теоретико-методологічного забезпечення державної підтримки розвитку туристичної галузі економіки регіону» (номер державної реєстрації 0112U001119), за якою автором розроблений методичний підхід щодо формування складових стратегії розвитку освітнього туризму та доведено доцільність державної підтримки розвитку туристичної інфраструктури на прикладі Харківської області.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є подальший розвиток теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено та вирішено такі задачі:

на підґрунті узагальнення загальноісторичних передумов розвитку освітнього туризму визначити його сутність та особливості, дати характеристику освітніх послуг та виявити їх основні ознаки;

обґрунтувати вибір показників, що характеризують тенденції розвитку освітнього туризму в Україні та світі;

провести оцінювання потреб іноземних студентів в умовах проживання, як умови збільшення попиту на освітні послуги;

визначити вплив сфер освіти, науки та інфраструктурного забезпечення потреб іноземців на зміни у попиті на послуги освіти, розкрити зміст та порядок формування складових стратегії розвитку освітнього туризму;

скласти ієрархію складових стратегічного вектору розвитку освітнього туризму в Україні.

Об'єктом дослідження є процес стратегічного управління розвитком освітнього туризму в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-прикладні аспекти формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні.

Методи дослідження. Методичну та теоретичну базу дисертаційної роботи склали наукові концепції та прикладні розробки вітчизняних та зарубіжних учених і практиків щодо стратегічного управління розвитком освітнього туризму в Україні та світі.

Для досягнення поставленої в роботі мети було використано низку наукових підходів та методів, зокрема, для виявлення сутності та ключових особливостей освітнього туризму та його місця у спектрі туристичних послуг, а також, для структуризації вихідних положень було використано *системний підхід*. У ході дослідження було проведено економіко-статистичний аналіз, що включає *аналіз динаміки* освітнього туризму в Україні та світі. Для розподілу на групи країн, чий досвід щодо залучення іноземного контингенту студентів може бути впроваджений у вітчизняну практику, було використано *кластерний аналіз*. Ще одним теоретичним методом, що використано для побудови моделі розвитку освітнього туризму в Україні є *дедукція*. Економіко-математичні методи дослідження представлено: *кореляційно-регресійним аналізом* – для підтвердження наявності зв'язків між досліджуваними змінними та складання рівняння регресії; *методом експертних оцінок*, що дозволив виявити потреби іноземних студентів; *методом функціонально-вартісного аналізу* – для визначення видів послуг, що задовольняють першочергові потреби іноземних

студентів у соціальній інфраструктурі. *Метод адитивної згортки* використано з метою визначення впливу сфер освіти, науки та інфраструктурного забезпечення проживання іноземців на зміну чисельності іноземних студентів. *Метод аналізу ієрархії* використано для упорядкування складових стратегічного вектору розвитку освітнього туризму в Україні.

Вихідними джерелами теоретичного дослідження освітнього туризму були вітчизняні та зарубіжні монографії, матеріали досліджень науково–дослідних установ, наукові публікації щодо розвитку освітнього туризму, наукові статті у фахових виданнях, наукові публічні виступи, матеріали науково–практичних конференцій, тощо. Емпірична частина дослідження базується на статистичних даних міжнародних організацій, а саме: Організації Об'єднаних Націй (UN), Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO), Світового банку (WB), Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), Європейського комітету статистики (Eurostat), Державного комітету статистики України, офіційної інформації Міністерства освіти і науки України (МОН) та власних розрахунках автора.

Наукова новизна отриманих результатів. Отримані у ході дослідження нові наукові результати мають різний ступінь наукової новизни та вирішують важливе науково-практичне завдання щодо формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні, а саме:

набули подальшого розвитку:

методичне забезпечення розробки стратегії розвитку освітнього туризму в Україні, яке, на відміну від інших, має у підґрунті економетричну модель прогнозування зміни чисельності іноземних студентів у залежності від впливу чинників сфер освіти, науки та інфраструктурного забезпечення проживання іноземців, що представлені інтегральними показниками, яка дає змогу визначати операційні цілі в складі стратегічної мети збільшення чисельності іноземних студентів;

методичний підхід до визначення студентської мобільності, який, на відміну від існуючого, має у підґрунті результати регресійного аналізу досвіду країн Європи, що дали змогу довести суттєвий вплив державних видатків на освіту та обсягів ліцензованого набору студентів на всіх рівнях вищої освіти на розвиток освітнього туризму;

удосконалено:

визначення змісту освітнього туризму, яке, на відміну від існуючого, має у підґрунті узагальнення загальноісторичних періодів його розвитку як складової сфери послуг зі специфічним характером, що дозволило розглядати його як вид підприємницької діяльності здатної створювати дохід;

методичний підхід до визначення умов збільшення попиту на послугу освітнього туризму, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на результатах експертної оцінки потреб іноземних студентів в умовах перебування та дає підстави розгалузити засоби їх задоволення на три групи: соціально-побутові, культурно-оздоровчі та соціально-економічні;

ієрархію складових стратегічного вектору розвитку освітнього туризму в Україні, яка, на відміну від інших, виокремлює показник зміни чисельності іноземних

студентів в Україні як стратегічний орієнтир, що дає змогу постійного контролю результативності управлінських рішень.

Практичне значення отриманих результатів. Практичний інтерес мають теоретичні положення та методичне забезпечення формування стратегії розвитку освітнього туризму в Україні.

Запропоновані в дисертації висновки й рекомендації, що мають прикладний характер, упроваджені в діяльність таких організацій та установ: схема розвитку освітнього туризму в територіальному та галузевому розрізі впроваджена у діяльність департаменту з підвищення конкурентоспроможності регіону Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 02-06/303 від 04.03.2016); теоретико-методичний підхід до визначення напрямів державного регуляторного впливу на функціонування туристичної галузі відповідно до сформованих складових стратегії розвитку освітнього туризму використано у діяльності Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (довідка № 15/86-29-106 від 02.09.2015); теоретико-методичний підхід до формування складових стратегії розвитку освітнього туризму, який включає обґрунтування доцільності імплементації досвіду інших країн у вітчизняну практику впроваджено в діяльність ТОВ «Бізнес Центр «ІНЖЕК» (довідка № 0/270/1 від 17.09.2015).

Особистий внесок здобувача в роботі. Дисертація є самостійною завершеною науковою працею, у якій використано лише ті положення, що є результатом індивідуального дослідження автора. Внесок здобувача в наукових працях, які написані у співавторстві, наведено у списку публікацій в авторефераті.

Апробація результатів роботи. Основні положення дисертаційної роботи обговорювалися та отримали схвалення на: Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональний розвиток туризму: теорія та практика» (м. Харків. 15-16 травня 2014 р.), II Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (м. Миколаїв. 9-10 жовтня 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові погляди на економічний розвиток країни: теорії та пропозиції» (м. Ужгород. 11-12 грудня 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика» (м. Харків. 24-25 березня 2016 р.), III Міжнародній науково-практичній Інтернет конференції «Управління туристичною індустрією: методологія і практика» (м. Полтава, 6-7 жовтня 2016 р.)

Публікації. Основні положення дисертації опубліковані в 12 публікаціях, серед них: 7 статей, з яких 6 статей - у наукових фахових виданнях України (у т.ч. 1 стаття - у виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз) та 1 стаття у закордонному виданні, а також 5 публікацій тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 4,65 ум. друк. арк., з яких авторові належить 4,25 ум. друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел із 189 найменувань і додатків. Робота містить 57 таблиць (з них 1 займає 1 повну сторінку), 58 рисунки (з них 2 займає 1 повну сторінку). Обсяг основного тексту дисертації становить 162 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, виділено раніше не вирішені проблеми, визначено мету, об'єкт та предмет і сформульовані відповідні завдання, відображено наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення.

У першому розділі – «Теоретико-методичні аспекти розвитку освітнього туризму в Україні та світі» - проаналізовано загальноісторичні передумови розвитку освітнього туризму, визначено сутність та особливості категорії «освітній туризм», розкрито основні підходи до його тлумачення, досліджено основні напрями інтеграції України у світовий освітній простір, дано визначення та обґрунтовано місце стратегії розвитку освітнього туризму у стратегічному управлінні економічним розвитком країни.

Останнім часом туризм, як вид економічної діяльності, який варто віднести до сфери послуг, став ефективним засобом вирішення актуальної економічної проблеми, з якою стикається більшість країн світу, а саме: збільшення маси іноземної валюти. У зв'язку з цим спектр туристичних послуг постійно розширюється шляхом злиття з іншими видами економічної діяльності, які належать до інших сфер. Однією з них є сфера освіти. Її стан в Україні характеризується зменшенням кількості студентів, так у 2014/15 навчальному році кількість студентів дорівнювала 393 особам на 10 тис. населення, тоді як у 2005/06 році цей показник складав 596 осіб.

Утримання навчального потенціалу країни на належному рівні в умовах скорочення внутрішнього попиту на послугу вищої освіти стало можливим завдяки освітньому туризму. Україна володіє значною кількістю конкурентних переваг та можливостей розвитку послуги освітнього туризму на кшталт Великобританії, Франції та Німеччини, однак нормативно-правова база, яка здатна чітко визначити сутність та особливості освітнього туризму в Україні на теперішній час є недостатньою.

Поняття освітнього туризму та визначення його місця серед спектру туристичних послуг має неоднозначне тлумачення і не чіткі межі по відношенню до інших видів туризму: наукового, культурного, пізнавального, спортивного – що доводить необхідність їх класифікації. Ключовою ознакою для визначення місця освітніх послуг у межах туристичних є мета візиту. Метою є отримання освітніх послуг. Це доводить доцільність розгляду освітнього туризму як виду підприємницької діяльності у сфері послуг здатної створювати дохід.

Аналіз класифікаційних ознак туристичних послуг дозволяє стверджувати, що їх специфіка полягає, перш за все, у конкретизації споживача, адже здебільшого споживачами послуг освітнього туризму є молодь. Крім того, освітній туризм за організаційною формою є міжнародним та має певну сезонність, що пов'язано з навчальним процесом. Міжнародний характер освітнього туризму підтверджується фактом створення європейського університетського співтовариства, як єдиного європейського простору вищої освіти (the European Higher Education Area), Велика Хартія була підписана у Болонському університеті ректорами 80 європейських вищих навчальних закладів. На сьогодні Хартія об'єднує 776 університетів з 81 країни світу. Провідну позицію займають університети України, далі за кількістю університетів розташовується Італія, трійку лідерів завершує Іспанія, рис. 1.

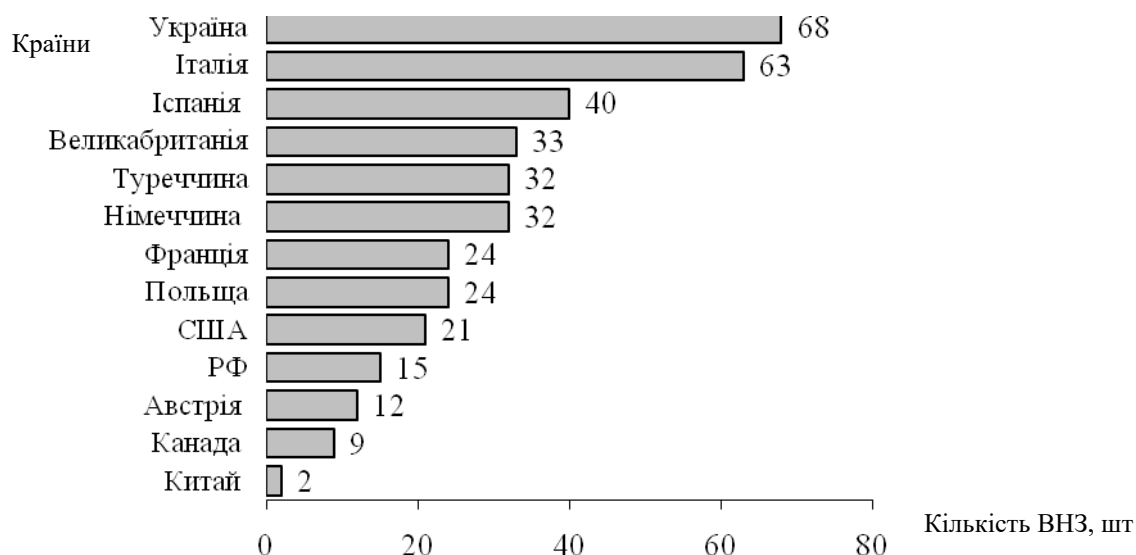

Рис. 1. Гістограма розподілу країн світу за кількістю вищих навчальних закладів, що підписали Велику Хартію

Основні напрями інтеграції України в світовий освітній простір безпосередньо пов'язані з історичними передумовами та певними освітніми традиціями, саме вони склали основу реформування української системи освіти.

Узагальнення теоретичних джерел з питань розвитку освітнього туризму у світі дало змогу довести доцільність періодизації історії його розвитку. Визначено шість періодів з моменту перших поодиноких випадків освітніх подорожей до сьогодення, коли результати розвитку освітнього туризму розглядаються як загальнодержавні пріоритети, табл. 1.

Таблиця 1

Періоди розвитку освітнього туризму у світі

Представники	Характеристика періоду	Проміжок часу
Фалес Мілетський, Платон, Ідрісі	I ПЕРІОД Зародження освітніх подорожей	XI ст. д.н.е. – XII ст. н.е.
Микола Коперник	II ПЕРІОД Поява Болонського університету	XII ст. – XVI ст.
Ж.Ж.Руссо, Дж. Локк	III ПЕРІОД Просвітництво, популяризація освітніх подорожей	XVI ст. – кінець XIX ст.
Г.І. Базилевич, Б.Б. Голіцин	IV ПЕРІОД Науково-технічна революція, поява туристичних клубів	кінець XIX ст. – початок XX ст.
	V ПЕРІОД Розвиток інтеграційних процесів, виникнення міжнародних освітніх організацій	кінець XX ст. – початок XXI ст.
	VI ПЕРІОД Інтернаціоналізація освіти, освітній туризм	початок XXI ст. – тепер. час

Інтеграція представників сфери освітнього туризму України у світовий простір передбачає розуміння головних принципів на яких ґрунтується європейська освіта, а саме: забезпечення якості вищої освіти, свобода руху знань, автономія університетів,

принципи взаємозаліку кредитів, мобільність студентів та викладачів, стимулювання навчання впродовж життя. Виходячи з таких умов необхідною є ідентифікація місця стратегії розвитку освітнього туризму в процесі стратегічного розвитку країни.

Документом, що встановлює вектори, пріоритети та умови розвитку країни є Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Її головною метою є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід країни на провідні позиції у світі.

Стратегія розвитку освітнього туризму займає позицію на перетині низки складових стратегії сталого розвитку країни та являє собою комплекс заходів, що спрямовані на реалізацію стратегічних цілей підвищення якості вищої освіти та збільшення чисельності іноземців, які прагнуть здобути вищу освіту в Україні. Це обумовлено особливістю освітнього туризму, як різновиду економічної діяльності у сфері послуг, який з одного боку потребує пильної уваги до стану системи вищої освіти, а з іншого – пошуку точок зростання економічної системи на підґрунті обраних пріоритетів.

Виявлено, що на даний час стратегії розвитку освітнього туризму, як програмного документу державної підтримки розвитку цього виду економічної діяльності в країні не існує, а, отже, є нагальна потреба у подальшому розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні.

У другому розділі – «Розвиток освітнього туризму в Україні та світі» - проаналізовано динаміку розвитку освітнього туризму в Україні та світі; на підґрунті узагальненого досвіду країн Європи сформовано методичний підхід до визначення змін у чисельності іноземних студентів під впливом чинників сфери освіти; визначено умови збільшення попиту на послугу освітнього туризму на основі результатів експертної оцінки потреб іноземних студентів у забезпеченні умов проживання під час навчання.

За даними ЮНЕСКО, іноземний студент, що здобуває освіту за кордоном, є вихідцем з розвиненої країни, або особою з високим рівнем доходу. Успіх країни у наданні освітніх послуг іноземним громадянам залежить від політики держави та досвіду освітніх центрів. Узагальнення світових тенденцій дало змогу дійти висновку, що стан освітнього туризму характеризує співставлення частки іноземних студентів у загальній кількості громадян, що навчаються у країні та чисельності громадян, які здобувають освіту за кордоном, тобто, студентська мобільність, табл. 2.

Таблиця 2

Стан освітнього туризму у 2015-2016 рр.

Країна	Чисельність студентів, що навчаються у ВНЗ країни, тис. осіб	В т.ч. іноземців (J), %	Громадяни країни, що навчаються за кордоном (G), % від загальної кількості студентів	Студентська мобільність $K=G/J$
1	2	3	4	5
Австралія	1177,3	20,9	2,5	0,12
Великобританія	2421,5	21,5	2,2	0,11
Канада	1177,2	20,8	3,9	0,19

1	2	3	4	5
КНР	34600	1,1	1,3	1,18
Німеччина	2499,4	11,5	5,3	0,43
США	20642,8	4,3	1,3	0,31
Україна	1437,9	3,4	2,8	0,82
Франція	2430,1	12,1	3,4	0,28
Японія	3652,7	3,7	1,8	0,49

Отримане співвідношення (K), або студентська мобільність ілюструє привабливість здобуття вищої освіти для громадян за кордоном у відношенні до попиту іноземців до здобуття освіти в країні. Чим ближче значення показника до 1, тим збалансованіше попит іноземців та власних громадян на послуги освітнього туризму у країні та світі, наприклад, у Великобританії, Австралії, Франції та Німеччині попит іноземців на здобуття вищої освіти значно перевищує бажання власних громадян навчатися за кордоном, а в КНР, навпаки, бажання навчатися за кордоном перевищує попит з боку іноземців.

Виходячи з досвіду країн Європи, які є лідерами у наданні послуг освітнього туризму на протязі кількох десятиків років, а саме: Великобританії, Франції та Німеччини, доведено наявність тісного зв'язку між студентською мобільністю (Y) та незалежними показниками: ліцензованого набору студентів ВНЗ (X_1), чисельності населення країни (X_2), загальним обсягом державних видатків на освіту (X_3), ліцензованого набору здобувачів наукового ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти (X_4) та приватними витратами на освіту (X_5). Отримане рівняння регресії має вигляд (1), коефіцієнт регресії $R^2=0,713$:

$$Y = 7,63551 + 0,013X_1 - 0,00108X_2 + 0,03X_3 + 1,09593X_4 \quad (1)$$

З отриманої залежності, беручи до уваги високе значення коефіцієнта регресії, стає очевидним, що позитивний вплив на студентську мобільність, як показник стану освітнього туризму, мають обсяг ліцензованого набору студентів, що здобувають вищу освіту в країні та, зокрема, тих, що є здобувачами наукового ступеня доктора філософії, а також видатки держави на освіту. Виявилось також, що незалежний показник приватних витрат на освіту (X_5) має низьке значення критерію Фішера (F), що є підставою для вилучення його з моделі. В результаті наведеного методичного підходу до визначення умов розвитку освітнього туризму в світі отримано висновок про наявність прямої залежності між державними видатками на розвиток освіти, збільшенням у країні кількості студентів і здобувачів наукового ступеня доктора філософії та попитом іноземців на послуги освітнього туризму. Отже, стратегія розвитку освітнього туризму включає у зміст стратегічну ціль підвищення якості вищої освіти, що складається з операційних цілей збереження обсягів ліцензованого прийому на навчання як на першому, так і на третьому рівнях вищої освіти, а також забезпечення постійної підтримки сфери освіти з боку держави.

Узагальнення досвіду країн-лідерів у сфері надання освітніх послуг дозволило визначитися з умовами підвищення їх привабливості серед іноземців, але формування стратегії розвитку освітнього туризму потребує уточнення умов, при дотриманні яких попит на послуги освітнього туризму збільшиться. З цією метою проведено експертне

оцінювання умов перебування іноземних громадян на період здобуття освіти за кордоном. У якості експертів було залучено студентів-іноземців, які здобувають вищу освіту в Україні. Кількість експертів було визначено за допомогою методу вибіркового спостережень для стабільного процесу, вона дорівнює 75 осіб.

На першому етапі експертного оцінювання було виокремлено три групи потреб. Групи сформовані виходячи з приналежності засобів задоволення потреб до певної сфери діяльності. У ході перебування іноземців на навчанні у них виникають соціально-побутові, культурно-оздоровчі та соціально-економічні потреби. Кожна з груп потреб задовольняється рядом послуг, а саме:

- соціально-побутові – житлово-комунальними послугами (p_1), послугами виробничого та невиробничого характеру (p_2), послугами закладів торгівлі та ресторанного бізнесу (p_3), послугами зв'язку та транспорту (p_4), охороною громадського порядку (p_5);

- культурно-оздоровчі – об'єднують послуги охорони здоров'я (z_1), фізичної культури та спорту (z_2), освітньо-пізнавальні послуги (z_3), культуру та мистецтво (z_4), духовність (z_5);

- соціально-економічні – охоплюють кредитно-фінансові послуги (v_1), страхування (v_2), соціальне забезпечення (v_3), громадські об'єднання (v_4).

На другому етапі на засадах функціонально-вартісного аналізу кожному виду послуг у межах певної групи потреб було присвоєно ранг за ознакою необхідності для повноцінного життя: найважливіші послуги отримали 1, а всі інші отримали тим більше значення рангу, чим меншого значення надається потребі.

Узгодженість думок експертів було визначено шляхом розрахунку коефіцієнта конкордації: у групі соціально-побутових потреб $\chi_{p_1}^2=139,17$ при 5% рівні значущості та числі ступенів свободи $f = n - 1 = 5 - 1 = 4$ (табличне значення $\chi_T^2 = 9,48773$), оскільки $W_1=0,6104$, то $\chi_p^2 > \chi_T^2$ можна вважати, що думки експертів є узгодженими; у групі культурно-оздоровчих потреб $\chi_{p_2}^2=179,3$ при рівні значущості 5% та числі ступенів свободи 4, ($\chi_T^2 = 9,48773$), $W_2=0,786396$, $\chi_p^2 > \chi_T^2$ – думки узгоджені; для групи соціально-економічних потреб – $\chi_{p_3}^2=96,56$, рівень значущості 5%, число ступенів свободи 3, ($\chi_T^2 = 7,81473$), $W_3=0,564666$, $\chi_p^2 > \chi_T^2$ – думки узгоджені.

Серед соціально-побутових потреб для іноземних громадян, що здобувають освіту в Україні, найбільш важливими є житлово-комунальні послуги – це забезпечення комфортним житлом, холодною та гарячою водою, водогоном, електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів. Культурно-оздоровчі потреби зосереджені на послугах охорони здоров'я: заходах щодо підтримання фізичного, соціального та психологічного стану на відповідному рівні, зміцнення здоров'я та профілактиці захворювань. Соціально-економічні потреби задовольняють кредитно-фінансові послуги: забезпечення безперешкодного отримання грошових переказів та конвертування валюти, обслуговування карток та рахунків у межах міжнародних платіжних систем.

За результатами експертного оцінювання виокремлено три операційні цілі, що є складовими стратегічного орієнтиру на збільшення чисельності іноземців, які прагнуть

здобути вищу освіту в Україні, це забезпечення світових стандартів житла та кредитно-фінансових послуг й охорона здоров'я.

Спираючись на світовий досвід однозначної рекомендації щодо структури апарату, який обслуговуватиме потреби іноземних студентів, дати не можливо, але, в контексті розвитку освітнього туризму, наявність певного департаменту, структурного підрозділу чи відділу, вбачається за необхідне.

Виділено дві загальнопоширені практики: у першому випадку, такий орган покладає на себе як організацію процесу студентської мобільності та наукового співробітництва, так і адміністрування (сприяння та контроль) цього процесу, у другому випадку, функціональні обов'язки спрощуються до адміністрування, а процес відбору та прийому іноземного контингенту передається на місця. В Україні таким органом є структурний підрозділ МОН - Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції, що є відповідальним органом за зовнішні освітні та наукові зв'язки та координацію міжнародної взаємодії Міністерства з іншими державами, міжнародними організаціями та Європейським союзом.

У третьому розділі - «Методичне забезпечення розвитку освітнього туризму в Україні» - сформовано методичне забезпечення розробки стратегії розвитку освітнього туризму в Україні, яке має включає економетричну модель прогнозування зміни чисельності іноземних студентів у залежності від впливу чинників сфер освіти, науки та інфраструктурного забезпечення проживання іноземців, побудовано ієрархію складових стратегічного вектору розвитку освітнього туризму в Україні та визначено важелі регуляторного впливу держави на процес реалізації операційних цілей.

Проблеми розвитку освітнього туризму в Україні знаходяться на перетині інтересів держави, освіти та науки, а також мають безпосередню залежність від стану розвитку інфраструктурного забезпечення проживання іноземців. Грунтуючись на результатах визначення умов розвитку освітнього туризму у країнах Європи, що є лідерами з надання освітніх послуг та беручі до уваги результати експертного опитування виокремлено три групи показників, які складають характеристику умов розвитку освітнього туризму в Україні.

Перша група, яка характеризує стан сфери освіти, налічувала 12 показників. Побудова матриці кореляції дала змогу відібрати 6 показників для подальшого дослідження. Методом адитивної згортки отримано інтегральний показник, до складу якого увійшли: обсяг ліцензованого прийому студентів на перший рівень вищої освіти (A_1), чисельність студентів за денною формою навчання (A_2), обсяг випуску бакалаврів (A_3), чисельність науково-педагогічного персоналу, що не має вчених звань (A_4), чисельність доцентів у викладацькому складі (A_5), чисельність професорів у викладацькому складі (A_6). Отриманий показник (I_A) дає змогу визначити вплив сфери освіти на розвиток освітнього туризму в Україні.

Друга група, яка характеризує соціально-побутові, культурно-оздоровчі та соціально-економічні умови проживання отримала назву інфраструктурного забезпечення проживання іноземців в Україні під час навчання. Вона налічувала 16 показників. Побудова матриці кореляції дозволила залишити для подальшого дослідження 5 показників, це: загальна площа житлових будівель (P_1), площа гуртожитків усього (P_2), кількість закладів культури (P_3), кількість медичних установ

(P_4), кількість установ банківської сфери (P_5). Методом адитивної згортки отримано інтегральний показник (I_P), який дозволяє визначити вплив інфраструктурного забезпечення проживання іноземців на зміну чисельності іноземних студентів, як основного показника розвитку освітнього туризму в Україні.

Третя група, яка характеризує стан наукової сфери, налічувала 8 показників. Побудова матриці кореляції дозволила залишити для подальшого дослідження три з них. Методом адитивної згортки отримано інтегральний показник (I_C), до складу якого увійшли: чисельність здобувачів наукового ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти (C_1), кількість затверджених планом МОН міжнародних конференцій з питань проблем вищої освіти та науки (C_2), витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт за рахунок держбюджету (C_3). Саме ці показники мають суттєвий вплив на зміну чисельності іноземних студентів в Україні.

Значення факторів по всіх групах було попередньо приведено до стандартного виду, оскільки всі вони мали різні одиниці вимірювання.

Виходячи зі значень інтегральних показників побудовано економетричну модель визначення впливу зміни стану сфери освіти, науки та інфраструктурного забезпечення проживання іноземців на чисельність іноземних студентів, як показника розвитку освітнього туризму в Україні, рис. 2.

Regression Summary for Dependent Variable: Чисельність студентів-іноземців (inostud.sta)						
R= ,96026342 R ² = ,92210584 Adjusted R ² = ,68842337						
F(3,1)=3,9460 p<,35069 Std.Error of estimate: ,55819						
	Beta	Std.Err.	B	Std.Err.	t(1)	p-level
Intercept			0,00000	0,249630	0,00000	1,000000
I_A	1,33580	0,409413	3,49890	1,072385	3,26273	0,189332
I_P	0,94615	0,486801	4,09903	2,108987	1,94360	0,302514
I_C	0,14753	0,368215	0,20533	0,512465	0,40067	0,757392

Рис. 2. Економетрична модель впливу сфери освіти, науки та інфраструктурного забезпечення проживання на чисельність іноземних студентів:

I_A – інтегральний показник впливу сфери освіти на чисельність іноземних студентів;

I_P – інтегральний показник впливу інфраструктурного забезпечення проживання іноземців на зміну чисельності іноземних студентів;

I_C – інтегральний показник впливу сфери науки на чисельність іноземних студентів.

У загальному вигляді модель можна представити рівнянням (2):

$$Y = 3,4989I_A + 4,09903I_P + 0,20533I_C \quad (2)$$

Інтерпретуючи зміст побудованої моделі можна зробити висновок, що найбільший вплив на чисельність іноземних студентів вказують соціально-побутові, культурно-оздоровчі та соціально-економічні умови їх проживання. Саме їх покращення має стати операційною ціллю стратегії розвитку освітнього туризму.

Не менш значимими є операційні цілі, що поєднують освітній туризм зі сферою

освіти, а саме: збільшення ліцензованого набору студентів на всіх рівнях вищої освіти та дотримання світових стандартів якості професорсько-викладацького складу ВНЗ, характеристиками якої є чисельність доцентів та професорів серед викладачів.

Загальними для стратегічного розвитку сфери науки та освітнього туризму є операційні цілі збільшення обсягів фінансування наукових розробок з боку держави, розширення ліцензованої діяльності на третьому рівні вищої освіти та збільшення кількості міжнародних наукових заходів, таких як конференції.

Для кращого розуміння першочерговості реалізації стратегічних цілей розвитку освітнього туризму було побудовано їх ієрархію, рис. 3.

I рівень		Стратегічний вектор: інтеграція України в світовий освітній простір	
		Стратегічний пріоритет: збільшення надходжень у бюджет від експорту послуги освітнього туризму	
		Стратегічний орієнтир: збільшення чисельності іноземних студентів, що навчаються на всіх рівнях вищої освіти	
II рівень	Стратегічна мета: підвищення якості системи освіти та її здатності конкурувати на міжнародному рівні	Стратегічна мета: інфраструктурне забезпечення комфортного проживання іноземців в Україні під час навчання	Стратегічна мета: інтернаціоналізація наукової діяльності
	Операційна ціль: збільшення ліцензованого обсягу прийому студентів	Операційна ціль: збільшення загальної площі гуртожитків та якості комунальних послуг	Операційна ціль: збільшення кількості міжнародних науково-практичних конференцій
III рівень	Операційна ціль: підвищення якості викладацького складу шляхом збільшення частки доцентів та професорів	Операційна ціль: покращення якості медичного обслуговування	Операційна ціль: розширення ліцензованого набору здобувачів наукового ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти науковими установами НАН України
	Операційна ціль: збільшення випуску бакалаврів	Операційна ціль: покращення якості банківських послуг	Операційна ціль: збільшення фінансування наукових розробок

Рис. 3. Ієрархія складових стратегічного вектору розвитку освітнього туризму в Україні

Ієрархія побудована таким чином, що на нижчому – III рівні розташовані операційні цілі які потребують постійної уваги та координації зусиль з боку міністерств та відомств, а саме: Міністерства освіти і науки, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, національної академії наук, а також, беручи до уваги реформу децентралізації влади, залучення представників місцевих виконавчих органів, адміністрації вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та наукових установ. За умови скорочення державних витрат на розвиток освіти та з огляду на поширення автономії університетів, сприяння розвитку освітнього туризму полягає у державному регулюванні сфери освіти шляхом нормативно-правового забезпечення.

Стан реалізації операційних цілей, а відповідно, й стратегічних цілей II рівня ієрархії характеризується показником зміни чисельності іноземних студентів, який обрано за стратегічний орієнтир. Зміни його в ту чи іншу сторону слугують оцінкою дієвості прийнятих управлінських рішень.

Реалізація стратегічних цілей другого рівня ієрархії дасть змогу підвищити привабливість послуг освітнього туризму для іноземних студентів та покращить позицію України за показником студентської мобільності у міжнародному рейтингу.

ВИСНОВКИ

Результати одержані на теоретичному та емпіричному рівнях дослідження вирішують важливе наукове завдання щодо формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні. Отримані в процесі дослідження наукові результати розкриваються у наступних висновках:

1. Визначення сутності та змісту освітнього туризму як послуги здійснено на підґрунті узагальнення загальноісторичних передумов та етапів його розвитку, що дозволило розглядати його як складову сфери послуг. При цьому запропоноване визначення має у підґрунті найбільш поширений підхід, а саме, освітній туризм розглядається, як добровільна зміна місця постійного перебування, що не пов'язана з отриманням доходу, на термін, який залежить від бажаного рівня освіти. Виходячи з цього, надання послуги освітнього туризму за змістом є видом підприємницької діяльності, а отже, здатна створювати дохід й конкурувати, а, отже, потребує розробки стратегії розвитку.

2. Побудова економетричної моделі, яка розкриває характер залежності змін у чисельності іноземних студентів, що навчаються в Україні від специфічних ознак сфер освіти, науки та інфраструктурного забезпечення проживання дало змогу виокремити операційні цілі стратегічного розвитку освітнього туризму.

Стан кожної зі сфер було отримано методом адитивної згортки шляхом розрахунку інтегральних показників, як комплексної оцінки ряду змінних, які були відібрані з генеральної сукупності методом кореляційного аналізу.

Стан сфери освіти характеризується шістьма показниками, а саме: обсягом ліцензованого прийому студентів на перший рівень вищої освіти, чисельністю студентів за денною формою навчання, обсягом випуску бакалаврів, чисельністю науково-педагогічного персоналу, що не має вчених звань, чисельністю доцентів у

викладацькому складі, чисельністю професорів у викладацькому складі.

Друга сфера, що була взята до уваги, характеризує соціально-побутові, культурно-оздоровчі та соціально-економічні умови проживання студентів. Вона отримала назву інфраструктурного забезпечення проживання іноземців в Україні під час навчання. Сфера налічувала п'ять основних характеристик, а саме загальну площу житлових будівель, площу гуртожитків, кількість закладів культури, кількість медичних установ та кількість установ банківської сфери.

Стан наукової сфери, з огляду на розвиток освітнього туризму, характеризують три показники: чисельність здобувачів наукового ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти, кількість затверджених планами НАН та МОН міжнародних конференцій з питань проблем вищої освіти та науки, витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт за рахунок держбюджету.

3. Визначення умов збільшення попиту на послугу освітнього туризму було здійснено методом експертної оцінки потреб студентів в умовах проживання під час навчання. В якості експертів було залучено іноземних студентів. Суперечливість їх думок було виключено шляхом розрахунку коефіцієнту конкордації. З метою визначення найбільш важливих потреб використано метод функціонально-вартісного аналізу. Він дозволив виявити найбільш значущі потреби, що виникають у іноземців під час проживання за кордоном та скорегувати операційні цілі стратегічного управління розвитком послуг освітнього туризму.

4. Теоретичне узагальнення досвіду країн Європи, що є світовими лідерами у наданні послуг освітнього туризму, дало змогу визначити зміст студентської мобільності, яка є характеристикою відношення кількості громадян, що бажають отримати освіту за кордоном до чисельності іноземців, які здобувають освіту у певній країні. Визначено, що студентська мобільність безпосередньо залежить від державних видатків на освіту та обсягів ліцензованого набору студентів на всіх рівнях вищої освіти.

5. Побудова ієрархії складових стратегічного вектору розвитку освітнього туризму в Україні дає змогу постійного контролю результативності управлінських рішень за рахунок виокремлення показника зміни чисельності іноземних студентів в Україні як стратегічного орієнтира визначення якості освітніх послуг.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях:

1. Клок О. П. Складові стратегії розвитку освітнього туризму в Україні / О. П. Клок // Ефективна економіка. – 2015. – № 11. – Електронний ресурс.

Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4524&p=1>

2. Клок О. П. Аналіз основних показників освітнього туризму в Україні / О. П. Клок // Управління розвитком. – 2015. – № 1(179). – С. 5-9.

3. Клок О. П. Країни-лідери з освітнього туризму: імплементація світового досвіду / О. П. Клок // Моделювання регіональної економіки. – 2015. – № 1(25). – С. 57-66.

4. Клок О. П. Визначення умов щодо розвитку освітнього туризму в Україні /

О. П. Клок, О. Г. Зима // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. – 2015. – № 18(7). – С. 21-29.

Особистий внесок: наведено теоретичну модель, що дозволяє визначити умови розвитку освітнього туризму.

5. Клок О. П. Інтеграція України в світовий освітній простір у контексті освітнього туризму / О. П. Клок // Вісник ХНАУ. Серія. «Економічні науки». – 2015. – № 4. – С. 232-239.

Публікації в іноземних наукових виданнях та у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз

6. Клок О.П. Кластерний підхід до розвитку освітнього туризму в Україні / О.П. Клок // Бізнес Інформ. – 2016. – №4. – С. 183-188.

7. Klok O. Essence of the «educational tourism» category / O. Klok, O. Zyma // Proceedings of the International Conference on Application of Information and Communication Technology and Statistics in Economy and Education (ICAICTSEE – 2015). – Sofia : University of National and World Economy, 2014. – P. 72-76.

Особистий внесок: на основі результатів контент-аналізу визначено сутність категорії «освітній туризм» та її зміст в контексті розвитку освітнього туризму в Україні.

Публікації в матеріалах конференцій:

8. Клок О. П. Освітній туризм в Україні: конкурентні переваги та шляхи вдосконалення / О. П. Клок // Регіональний розвиток туризму: теорія та практика : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. –Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – С. 63-67.

9. Клок О. П. Особливості розвитку освітнього туризму в умовах інтеграції до європейського освітнього простору / О. П. Клок // Проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Миколаїв : ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2015. – С. 13-16.

10. Клок О. П. Вплив нормативно-правового забезпечення на розвиток освітнього туризму в Україні / О. П. Клок // Сучасні наукові погляди на економічний розвиток країни: теорії та пропозиції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород : Ліра, 2015. – С. 21-25.

11. Клок О. П. Державні органи управління розвитком освітнім туризмом / О. П. Клок // Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Х. : Вид. НТМТ, 2016. – С. 296-299.

12. Клок О.П. Особливості розвитку освітнього туризму в Україні / О. П. Клок // Управління туристичною індустрією: методологія і практика : матеріали

III Міжнародної науково-практичної Інтернет конференції. – Полтава : Вид. ПолтНТУ, 2016. – С. 125-127 – Електрон. аналог друк. вид., режим доступу:
<http://pntu.edu.ua/uk/nauka-ta-innovatsiji/naukovi-konferentsiji.html>

АНОТАЦІЯ

Клок. О. П. Формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. - Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, Харків, 2017.

Дисертаційна робота присвячена розробці теоретико-методичних та науково-прикладних основ формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні.

Досліджено теоретико-методичні аспекти функціонування та розвиток освітнього туризму в Україні та світі. Розроблено відповідне методичне забезпечення.

Набуло подальшого розвитку методичне забезпечення розробки стратегії розвитку освітнього туризму в Україні, яке має у підґрунті економетричну модель прогнозування зміни чисельності іноземних студентів в залежності від впливу чинників сфери освіти, науки та інфраструктурного забезпечення проживання іноземців, що представлені інтегральними показниками. Це дозволило визначати операційні цілі в складі стратегічної мети збільшення чисельності іноземних студентів.

Розвинуто методичний підхід до визначення студентської мобільності, який має у підґрунті результати регресійного аналізу досвіду країн Європи, що дали змогу довести суттєвий вплив державних видатків на освіту та обсягів ліцензованого набору студентів на всіх рівнях вищої освіти на розвиток освітнього туризму.

Визначено зміст освітнього туризму, який містить у підґрунті узагальнення історичних періодів розвитку освітніх послуг. Доведено специфічний характер цих послуг, що дозволило розглядати освітній туризм як вид підприємницької діяльності здатної створювати дохід.

Розроблено методичний підхід до визначення умов збільшення попиту на послугу освітнього туризму, який ґрунтується на результатах експертної оцінки потреб іноземних студентів в умовах проживання та дає підстави розгалузити засоби їх задоволення на три групи: соціально-побутові, культурно-оздоровчі та соціально-економічні.

Побудовано ієрархію складових стратегічного вектору розвитку освітнього туризму в Україні, яка виокремлює показник зміни чисельності іноземних студентів в Україні як стратегічний орієнтир, що дає змогу постійного контролю результативності управлінських рішень.

Ключові слова: стратегія розвитку, освітній туризм, державна підтримка розвитку туризму, стратегічні пріоритети розвитку, стратегічне управління розвитком.

АННОТАЦИЯ

Клок А. П. Формирование составляющих стратегии развития образовательного туризма в Украине. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 - экономика и управление национальным хозяйством. - Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины, Харьков, 2017.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методических и научно-прикладных основ формирования составляющих стратегии развития образовательного туризма в Украине.

Результаты полученные на теоретическом и эмпирическом уровнях исследования решают важное научное задание по формированию составляющих стратегии развития образовательного туризма в Украине. Полученные в процессе исследования научные результаты раскрываются в следующих положениях.

Дано определение сущности и содержания образовательного туризма как услуги осуществленное на основе обобщения общеисторический предпосылок и этапов его развития, что позволило рассматривать его как составляющую сферы услуг. При этом предложенное определение имеет в основе наиболее распространенный подход, а именно, образовательный туризм рассматривается как добровольное изменение места постоянного пребывания, не связанное с получением дохода, на срок, который зависит от желаемого уровня образования. Исходя из этого, предоставление услуги образовательного туризма по содержанию являются видом предпринимательской деятельности, а следовательно, характеризуется способностью конкурировать и требуют разработки стратегии развития.

Построение эконометрической модели раскрывает характер зависимости изменений в численности иностранных студентов обучающихся в Украине от специфических признаков сфер образования, науки и инфраструктурного обеспечения проживания, что позволило выделить операционные цели стратегического развития образовательного туризма.

Состояние каждой из сфер было получено методом аддитивной свертки путем расчета интегральных показателей, как комплексной оценки ряда переменных, которые были отобраны из генеральной совокупности методом корреляционного анализа.

Состояние сферы образования характеризуется шестью показателями, а именно: объемом лицензированного приема студентов на первый уровень высшего образования, численности студентов на дневной форме обучения, объемом выпуска бакалавров, численностью научно-педагогического персонала, не имеющего ученых

званий, численности доцентов в преподавательском составе, численности профессоров в преподавательском составе.

Вторая сфера, которая была принята во внимание, характеризует социально-бытовые, культурно-оздоровительные и социально-экономические условия проживания студентов. Она получила название инфраструктурного обеспечения проживания иностранцев в Украине во время обучения. Сфера насчитывала пять основных характеристик, а именно общую площадь жилых зданий, площадь общежитий, количество учреждений культуры, количество медицинских учреждений и количество учреждений банковской сферы.

Состояние научной сферы, учитывая развитие образовательного туризма, характеризуют три показателя: численность соискателей ученой степени доктора философии на третьем уровне высшего образования, количество утвержденных планами НАН и МОН международных конференций по проблемам высшего образования и науки, расходы на выполнение научных и научно-технических работ за счет госбюджета.

Определение условий увеличения спроса на услугу образовательного туризма было осуществлено методом экспертной оценки потребностей студентов в условиях проживания во время учебы. В качестве экспертов были привлечены иностранные студенты.

Противоречивость их суждений была исключена путем расчета коэффициента конкордации.

С целью определения наиболее важных потребностей использован метод функционально-стоимостного анализа. Он позволил выявить наиболее значимые потребности, возникающие у иностранцев во время проживания за границей и скорректировать операционные цели стратегического управления развитием услуг образовательного туризма.

Теоретическое обобщение опыта стран Европы, являющихся мировыми лидерами в предоставлении услуг образовательного туризма, позволило определить содержание студенческой мобильности, которая является характеристикой соотношения между количеством граждан желающих получить образование за рубежом и иностранцев, получающих образование в определенной стране. Определено, что студенческая мобильность напрямую зависит от государственных расходов на образование и объемов лицензированного набора студентов на всех уровнях высшего образования.

Построение иерархии составляющих стратегического вектора развития образовательного туризма в Украине дает возможность постоянного контроля результативности управленческих решений за счет выделения показателя изменения численности иностранных студентов в Украине в качестве стратегического ориентира определения качества образовательных услуг.

Решение таких насущных задач как: упрощение процедур по предоставлению визовой поддержки, просмотр взаимоотношений между МОН, МВД и

Государственной миграционной службой относительно пребывания иностранных студентов в Украине, ликвидация существующих бюрократических преград, которые сопровождают процесс зачисления лиц, которые уже начали обучение в учебных заведениях других стран и должны восстановить обучение по соответствующему курсу в Украине, пересмотр срока действия приглашений и возможность изменения ВУЗов, выбранных для поступления без повторного оформления приглашений, совершенствование процедуры признания украинских дипломов должны рассматриваться как составляющие обеспечения развития образовательного туризма.

Ключевые слова: стратегия развития, образовательный туризм, государственная поддержка развития туризма, стратегические приоритеты развития, стратегическое управление развитием.

SUMMARY

Klok O. Parts of the educational tourism strategy are forming in Ukraine.- Manuscript.

The thesis for a scientific degree of the candidate of science in Economics. Speciality 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Scientific and Research Center of Industrial Problems of Development of the NAS of Ukraine, Kharkiv, 2017.

The thesis are devoted to development of theoretical and methodological and applied scientific foundations of the educational components of the development strategy of tourism in Ukraine.

We studied theoretical and methodological aspects of development and educational tourism in Ukraine and abroad. The corresponding methodical providing is worked out.

The methodical providing of development of strategy of development of educational tourism purchased further development in Ukraine, which has motivated an econometric forecasting model changes in the number of foreign students, depending on the influence of factors of education, science and infrastructure of accommodation of foreigners who are integrated indicators. It is possible to define operational objectives as part of the strategic goal of increasing number of foreign students.

A methodical approach to determining student mobility was developed, which was based on the results of regression analyzes experience of Europe, which helped to bring the significant impact of public spending on education and the volume of licensed student recruitment at all levels of higher education on the development of educational tourism.

We determined the content of educational tourism, which contains generalization of historical periods of development of educational services. Specific character of these services is proved, that allowed to consider educational tourism as an educational type of business which is able to create income.

The methodical approach to determine the conditions of increased demand for educational tourism service, based on the results of expert assessment of the needs of foreign students in residence and gives raise some means to meet them in three groups: welfare, cultural and recreational, social and economic.

The hierarchy of constituents of strategic vector of development of educational tourism is built in Ukraine, which distinguishes the index of change of quantity of foreign students in Ukraine as a strategic reference-point that gives an opportunity of permanent control of effectiveness of management solutions.

Keywords: strategy development, educational tourism, government support of tourism development, strategic development priorities, strategic management development.

Підписано до друку 04.04.2017. Формат 60×90/16.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк.. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 61.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг»
Свідоцтво про держ. Реєстрацію ю.о. А00 № 507350
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4,
т. (057) 771-00-92, 771-00-96.